

Гриб В. І. Соціальне зближення та культурна багатоманітність в умовах глобалізаційних викликів / В. І. Гриб, О. П. Конотопенко // Вісник факультету історії права і публічного управління. – Випуск 19. – Вінниця : Друк, 2021. – С. 105-108

В. І. Гриб

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри права і публічного управління*

О. П. Конотопенко

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри права і публічного управління*

Соціальне зближення та культурна багатоманітність в умовах глобалізаційних викликів

Анотація

Сьогодні рівень взаємозв'язку і взаємозалежності людей є вищим, ніж будь-коли раніше. Багатоманітність психологічних проблем у сучасних умовах не зменшується, а швидше навпаки, але спільність у даному випадку досягається не за рахунок втрати багатоманітності. Дійсність пред'являє психіці людини вимоги, загальний характер яких проявляється у трьох основних аспектах.

По-перше, інтеграційні процеси, що визначають сьогодні аксіологічний вектор розвитку суспільства, тягнуть за собою не уніфікацію діяльності, а швидше уніфікацію вимог, що пред'являються до праці людини.

По-друге, глобалізація економіки, інтеграція наукових і технологічних потенціалів різних країн і міжнародних співтовариств є могутніми факторами, що впливають на науково-технічний прогрес.

По-третє, дійсність пред'являє вимоги не лише до окремих психологічних якостей людини, а й до її особистості в цілому. Завдяки інтеграційним процесам у суспільстві та культурі, професіоналізм стає нормою в будь-якому виді діяльності

– нормою, що забезпечує ефективність зростаючої кооперації, ефективність діяльнісного обміну на всіх його етапах.

Таким чином, у сучасних умовах, коли у сукупному суспільному виробництві доля інформаційного продукту вже перебільшила долю продукту матеріального, посилюється тенденція до нового використання людської праці – до використання творчих здібностей і можливостей людини.

Ключові слова: спільність, багатоманітність, інтеграція, глобалізація

Загальний вектор всіх змін, що відбуваються у сучасному суспільстві, викликаний глобалізаційними інтегративними зрушеннями. Одним із них є рух до єдності людства, що викликаний спільною для всіх людей потребою психологічної адаптації до нових соціальних, культурних та історичних реалій. Така єдність не означає однаковості, а адаптація не припускає засвоєння уніфікованих культурно-соціальних стереотипів. Йдеться про повільний, непослідовний але спрямований рух від ксенофобії, расової нетерпимості і недовіри до психологічної сумісності людей, до взаєморозуміння, яке ґрунтується на прийнятті загальнолюдських цінностей. Цей рух проявляє себе у діалозі культур і традицій, у поступовому розширенні об'єктивної бази для взаєморозуміння і співробітництва вчених.

У 70-ті – 80-ті роки ХХ-го століття соціокультурна детермінація гуманітарного знання – починає сприяти зближенню поглядів європейських, американських та інших вчених, зближенню їх теоретичних позицій не лише в гуманітарних науках, а й глобально. Цьому посприяло те, що у 70-ті роки відбувся спад міжнародної напруги, зросла інтенсивність інтеграційних процесів у всіх сферах суспільного життя. В останні десятиліття ХХ-го сторіччя буденним явищем стало здійснення міжнародних економічних, наукових, екологічних і культурних проектів, зросла консолідація у політиці, фінансах і правовій сфері, виникла всесвітня комп'ютерна інфраструктура інформаційного обміну. За таких умов погляди вчених-гуманітаріїв всього світу зближуються, насамперед тому, що зближуються інтереси і цінності людей, стають спільними найактуальніші проблеми

сьогодення. На початку ХХІ-го століття можна спостерігати, як поступово, хоча й з великими труднощами, все ж таки долається культурна, соціальна і політична ізоляція окремих країн і регіонів, як дійсність та історія, поступово, проте неухильно стають спільними для всіх людей. Разом з цим і головна гуманітарна тема «людина» набуває в сучасних умовах онтологічної єдності.

Спільне для всіх гуманітарних наук поняття «людина» можна визначити, перефразувавши відомий вираз Х. Ортеги-і-Гассета: «Людина – це, насамперед, людські проблеми». А, оскільки, автор зосередив свою увагу на майбутньому, то йому вдалось передбачити деякі тенденції. Наприклад, він писав: «Ті єдності, що до цього часу називались націями, приблизно століття тому досягли свого апогею. З ними немає що робити, окрім одного – подолати їх» [1, с.159]. Отже, Хосе Ортега-і-Гассет фактично передбачив можливий вибір Європи в бік європейської інтеграції.

Потрібно зауважити, що всі життєві проблеми, у тому числі й психологічні, не «розв'язуються» у абстрактно-пізнавальному плані, а долаються людиною – самостійно або за допомогою інших людей. Як би не різнилися домагання, потреби, цілі й цінності, якими люди сьогодні керуються у своїх вчинках, існує принаймні одна причина, за якої їх психологічні проблеми можуть бути зведені до спільної підстави, - всім їм доводиться жити і діяти у суспільстві, в якому рівень взаємозв'язку і взаємозалежності людей є вищим, ніж будь-коли раніше. Зрозуміло, що багатоманітність психологічних проблем у сучасних умовах не зменшується, а швидше навпаки, але спільність у даному випадку досягається не за рахунок втрати багатоманітності. Дійсність пред'являє психіці людини вимоги, загальний характер яких проявляється у трьох основних аспектах.

По-перше, інтеграційні процеси, що визначають сьогодні аксіологічний вектор розвитку суспільства, тягнуть за собою не уніфікацію діяльності, а швидше уніфікацію вимог, що пред'являються до праці людини. У якій би країні не працював службовець банку, готелю чи авіаційної компанії, лікар чи програміст, - «психологічний паспорт професії» визначає спільні риси психічного життя людини у більшій мірі ніж виховання, культурні традиції чи національний

менталітет. У будь-якій країні, у завгодно-яких географічних чи культурних координатах, якщо людина працює на сучасному виробництві чи у сучасній сфері послуг, ідентичність технологій означає ідентичність вимог до психічних реакцій людини, до її вміння адекватно сприймати ситуацію і знаходити контакт з іншими людьми. Те ж саме можна сказати і про сферу сучасної освіти або про армію, в якій використовуються сучасні системи озброєнь.

Таким чином, загальний ритм психічного життя, спільні вимоги до адекватності реагування і адаптивності соціальної поведінки, особливо у сфері комунікацій, задаються специфікою сучасних технологій, що вільно циркулюють у всьому світі в умовах глобального ринку. Іншими словами, принаймні на роботі людина змушена думати, відчувати, переживати і вести себе так, як цього вимагає сучасний рівень її професії. Національні традиції можуть лише створити певне психологічне забарвлення, але безсилі змінити всю картину.

По-друге, глобалізація економіки, інтеграція наукових і технологічних потенціалів різних країн і міжнародних співтовариств є могутніми факторами, що впливають на науково-технічний прогрес. Соціальні і соціально-психологічні наслідки швидкого розвитку науки і техніки стали помітними ще в кінці 60-х років минулого століття. «Практично в кожній царині життя, - писав А. Маслоу, - ми зтикаємось з миттєвим старінням і смертю фактів, теорій і методів. Кожен з нас і всі ми разом будь-якого ранку можемо відчувати себе спеціалістами з виготовлення хомутів, чия майстерність вже нікому не потрібна» [2, с.111]. Але старіють не лише технології – вже застарів, на думку Маслоу, психологічний тип людини, котра «сприймає теперішнє як варіацію минулого, витрачає теперішнє, щоб зробити майбутнє безпечнішим і передбачуванішим, яка настільки невпевнена у своїх силах, що боїться майбутнього» [2, с.110]. Дійсність наполегливо вимагає появи нових людей – нових за психологічними характеристиками. «Вони повинні не боятися змін, вміти зберігати спокій у бурхливому потоці нового і за можливості (і це було б найкраще) вітати все нове... Це мають бути люди, здатні взяти під контроль стрімке й неминуче старіння щойно впровадженого у виробництво продукту, щойно освоєного

способу виробництва. Це мають бути достатньо тямущі люди, щоб у них вистачило розуму не боротися зі змінами, а передбачати їх, і достатньо зухвалі, щоб радіти їм” [2, с.110].

Отож, швидка зміна технологій і швидка зміна соціальних умов вимагають від людини такого сполучення психічної стійкості і гнучкості, щоб вона зуміла психологічно відповідати своєму часові. В міру того, як долається ізоляція окремих культурних регіонів, ця вимога поступово стає спільною для всіх.

По-третє, дійсність пред’являє вимоги не лише до окремих психологічних якостей людини, а й до її особистості в цілому. Конкуренція та швидкий розвиток затребуваних на сучасному ринку праці професій вимагає від людини «внутрішньої» мотивації до підвищення професійної майстерності, особистої самовіддачі, а в деяких випадках й особистого росту. Це твердження здається перебільшенням, до того ж, воно суперечить відомому марксистському положенню про те, що робота на капіталістичному підприємстві сприяє не росту, а дезінтеграції особистості – підприємство вижимає із працівника все, що може, і в подальшому викидає його за ворота як використану річ. Є сенс показати, що тут немає ні перебільшення, ні формальної суперечності з «автентичним» марксизмом. У певних історичних умовах, у соціальних системах з високим рівнем відчуження праці, людина справді використовується як річ, як абстрактна робоча сила чи як «абстрактна людина», за термінологією самого Маркса. Але в сучасній ситуації аналіз глобальних тенденцій соціального і культурного розвитку дозволяє побачити об’єктивні підстави для нового використання людини та її здібностей у суспільному виробництві. Завдяки інтеграційним процесам у суспільстві та культурі, професіоналізм стає нормою в будь-якому виді діяльності – нормою, що забезпечує ефективність зростаючої кооперації, ефективність діяльнісного обміну на всіх його етапах.

В сучасному розумінні зміст поняття «професіоналізм» зводиться до трьох основних аспектів: компетентність, відповідальність, ініціатива. На ринку праці сьогодні цінується не просто досвід і знання, а вміння знаходити компетентне та відповідальне рішення професійної проблеми, до того ж, особливо цінується –

здатність знаходити принципово нові рішення і ставити нові цілі в умовах, що не мають аналогів у минулому. Таким чином, творчість перестає бути таланом окремих «геніїв» і поступово стає компонентою повсякденної роботи багатьох професіоналів у різних сферах діяльності. Тому, ініціативність спеціаліста розглядається насамперед як його креативність – глибоко особистісна риса, що пов'язана зазвичай з найвищим особистісним розвитком.

Таким чином, у сучасних умовах, коли у сукупному суспільному виробництві доля інформаційного продукту вже перебільшила долю продукту матеріального, посилюється тенденція до нового використання людської праці – до використання творчих здібностей і можливостей людини. Якщо нова «інформаційна» економіка вимагає креативних спеціалістів, а творчість припускає вищий рівень розвитку особистості, тоді й суспільство об'єктивно зацікавлене в особистісному розвитку своїх членів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс // Избранные труды. — М.: Весь мир, 2000. — 704 с.
2. Маслоу А.Г. Дальние пределы человеческой психики. — СПб.: Евразия, 1997. - 430 с.